Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

18. ledna 2022 *

„Řízení o předběžné otázce – Volný pohyb služeb – Článek 49 SFEU – Směrnice 2006/123/ES – Článek 15 – Odměny architektů a inženýrů – Pevně stanovené [závazné] minimální sazby – Přímý účinek – Rozsudek o nesplnění povinnosti vydaný v průběhu řízení před vnitrostátním soudem“

Ve věci C-261/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) ze dne 14. května 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 15. června 2020, v řízení

Thelen Technopark Berlin GmbH

proti

MN,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, L. Bay Larsen, místopředseda, A. Arabadžev, A. Prechal, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, S. Rodin (zpravodaj), I. Ziemele a J. Passer, předsedové senátů, M. Ilešič, F. Biltgen, P. G. Xuereb, N. Piçarra a L. S. Rossi, soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

vedoucí soudní kanceláře: M. Krausenböck, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 3. května 2021,

s ohledem na vyjádření předložená:

– za Thelen Technopark Berlín GmbH M. Schultzem, Rechtsanwalt,

– za MN: V. Vorwerkem a H. Piorreck, dále V. Vorwerkem, Rechtsanwälte,

– za nizozemskou vládu M. K. Bulterman, M. L. Noort a M. H. S. Gijzen, jakož i J. Langerem, jako zmocněnci,

* Jednací jazyk: němčina.

– za Evropskou komisi L. Armati, jakož i L. Malferrarim, W. Möllsem a M. Kellerbauerem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 15. července 2021,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 49 SFEU, jakož i čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu (Úř. věst. 2006, L 376, s. 36).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společností Thelen Technopark Berlin GmbH (dále jen „Thelen“) a MN, jehož předmětem je zaplacení odměny posledně uvedenému subjektu.

Právní rámec

Unijní právo

3 V bodě 6 odůvodnění směrnice 2006/123 se uvádí:

„[…] překážky [bránící poskytovatelům ve svobodě usazování v členských státech a překážky bránící volnému pohybu služeb mezi členskými státy] nelze odstranit pouhým spoléháním se na přímé použití článků [49 a 56 SFEU], neboť na jedné straně by jejich řešení případ od případu prostřednictvím řízení pro nesplnění povinnosti proti dotyčným členským státům bylo pro vnitrostátní orgány i orgány [Unie] zvláště po rozšíření velmi složité, a na straně druhé odstranění velkého množství překážek vyžaduje předchozí koordinaci vnitrostátních právních soustav, včetně zavedení správní spolupráce. Jak uznaly Evropský parlament a Rada [Evropské unie], dotvoření skutečného vnitřního trhu služeb umožňuje legislativní nástroj [Unie].“

4 Článek 2 odst. 1 této směrnice stanoví:

„Tato směrnice se vztahuje na služby poskytované poskytovateli usazenými v některém členském státě.“

5 Článek 15 uvedené směrnice stanoví:

„1. Členské státy posoudí, zda jsou v rámci jejich právního systému uplatňovány některé požadavky uvedené v odstavci 2, a zajistí, aby všechny takové požadavky byly slučitelné s podmínkami stanovenými v odstavci 3. Členské státy přizpůsobí své právní a správní předpisy tak, aby byly slučitelné s těmito podmínkami.

2. Členské státy posoudí, zda jejich právní systém podmiňuje přístup k činnosti poskytování služeb nebo její výkon splněním kteréhokoliv z těchto nediskriminačních požadavků:

[…]

g) pevně stanovené [závazné] minimální nebo maximální sazby, které poskytovatel musí dodržovat;

[…]

3. Členské státy prověří, zda požadavky uvedené v odstavci 2 splňují tyto podmínky:

a) nepřípustnost diskriminace: požadavky nesmějí být přímo ani nepřímo diskriminační na základě státní příslušnosti nebo v případě společností na základě umístění jejich sídla;

b) nezbytnost: požadavky musejí být opodstatněné naléhavým důvodem obecného zájmu;

c) přiměřenost: požadavky musejí být vhodné k zajištění dosažení sledovaného cíle, nesmějí překračovat rámec toho, co je pro dosažení daného cíle nezbytné, a není možné je nahradit jinými, méně restriktivními opatřeními, jimiž by bylo dosaženo stejného výsledku.

[…]“

Německé právo

6 Odměny architektů a inženýrů se řídí Verordnung über die Honorare für Architekten- und Ingenieurleistungen (Honorarordnung für Architekten und Ingenieure – HOAI) [nařízení o odměnách za služby poskytované architekty a inženýry) (honorářový řád architektů a inženýrů – HOAI], ze dne 10. července 2013 (BGBl. 2013, s. 2276, dále jen „HOAI“).

7 Ustanovení § 1 HOAI zní takto:

„Toto nařízení upravuje výpočet odměn za základní služby architektů a inženýrů se sídlem v Německu, pokud se na tyto základní služby vztahuje toto nařízení a pokud jsou tyto služby poskytovány z území Německa.“

8 Ustanovení § 7 odst. 1, 3 a 5 tohoto nařízení stanoví:

„1. Odměny se stanovují na základě písemné dohody uzavřené smluvními stranami při zadání zakázky, a to v rámci minimálních a maximálních částek stanovených tímto nařízením.

[…]

3. Minimální částky stanovené tímto nařízením mohou být ve výjimečných případech sníženy, a to na základě písemné dohody.

[…]

5. Není-li v době zadání zakázky uzavřena odlišná písemná dohoda, má se za to, že byly dohodnuty minimální částky v souladu s ustanoveními odstavce 1.

[…]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

9 Dne 2. června 2016 uzavřely společnost Thelen, realitní společnost a MN, inženýr, smlouvu o poskytování inženýrských služeb, v jejímž rámci se posledně uvedený zavázal poskytnout určité služby uvedené v HOAI za účelem realizace plánované výstavby v Berlíně (Německo) za paušální odměnu ve výši 55 025 eur.

10 Po vypovězení této smlouvy dopisem ze dne 2. června 2017 vyúčtoval MN poskytnuté služby v konečné faktuře vystavené v červenci 2017 na základě minimálních sazeb uvedených v § 7 HOAI. Za tímto účelem a s přihlédnutím k výši plateb již uskutečněných společností Thelen podal MN k Landgericht Essen (Zemský soud v Essenu, Německo) návrh na zaplacení zbývající dlužné částky ve výši 102 934,59 eura navýšené o úroky a náklady řízení.

11 Rozsudkem ze dne 28. prosince 2017 uložil uvedený soud společnosti Thelen povinnost zaplatit částku ve výši 100 108,34 eura navýšenou o úroky.

12 Společnost Thelen podala proti tomuto rozsudku odvolání k Oberlandesgericht Hamm (Vrchní zemský soud v Hammu, Německo), který rozsudkem ze dne 23. července 2019 částečně změnil uvedený rozsudek a uložil společnosti Thelen povinnost zaplatit částku ve výši 96 768,03 eura navýšenou o úroky.

13 Společnost Thelen podala proti tomuto rozsudku opravný prostředek „Revision“ k Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo), který je v projednávané věci předkládajícím soudem, a požadovala, aby byl návrh MN v plném rozsahu zamítnut.

14 Předkládající soud připomíná, že Soudní dvůr konstatoval v rozsudku ze dne 4. července 2019, Komise v. Německo (C-377/17, EU:C:2019:562), a potvrdil v usnesení ze dne 6. února 2020, hapeg dresden (C-137/18, nezveřejněné, EU:C:2020:84), neslučitelnost HOAI s čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123, avšak nerozhodl o tom, zda je HOAI slučitelný s článkem 49 SFEU.

15 Podle uvedeného soudu přitom výsledek řízení o opravném prostředku „Revision“ závisí na otázce, zda má čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123 přímý účinek v rámci sporu probíhajícího výlučně mezi jednotlivci, takže je třeba pro účely rozhodnutí tohoto sporu upustit od použití § 7 HOAI.

16 Předkládající soud zdůrazňuje, že z čl. 4 odst. 3 SEU a čl. 288 třetího pododstavce SFEU vyplývá, že členské státy jsou povinny dosáhnout výsledku stanoveného směrnicí a že tato povinnost přísluší všem orgánům členských států, včetně soudních orgánů, přičemž uvedená povinnost znamená zejména to, že posledně uvedené orgány jsou povinny vykládat své vnitrostátní právo v co největším možném rozsahu v souladu s unijním právem. Tento soud však upřesňuje, že zásada konformního výkladu nemůže sloužit jako základ pro výklad vnitrostátního práva *contra legem*.

17 V tomto ohledu předkládající soud uvádí, že konformní výklad HOAI se směrnicí 2006/123 není v projednávaném případě možný. Ustanovení § 7 HOAI nelze vykládat v tom smyslu, že se nepoužije na dohodu o odměně, která stanoví nižší odměnu, než jsou minimální částky stanovené v HOAI. Z HOAI vyplývá, že taková dohoda je neplatná, kromě několika výjimečných případů, které neodpovídají situaci v původním řízení. Předkládající soud má tedy za to, že výklad HOAI, podle kterého by bylo možné se odchýlit od minimálních částek stanovených touto právní úpravou, by představoval výklad vnitrostátního práva *contra legem*.

18 Uvedený soud upřesňuje, že autoři poslední verze HOAI si byli vědomi možné neslučitelnosti sazeb, které jsou v něm stanoveny, se směrnicí 2006/123, ale že se nesprávně domnívali, že tuto neslučitelnost mohou napravit tím, že v § 1 HOAI omezí působnost této právní úpravy na čistě vnitrostátní situace.

19 Předkládající soud má tudíž za to, že výsledek řízení o opravném prostředku „Revision“ závisí především na otázce, zda čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123 má přímý účinek v rámci sporu probíhajícího výlučně mezi jednotlivci, jelikož v případě, že by Soudní dvůr odpověděl na tuto otázku kladně, bylo by třeba od použití § 7 HOAI upustit a opravnému prostředku „Revision“ vyhovět. Předkládající soud přitom poznamenává, že uvedená otázka byla v usnesení ze dne 6. února 2020, hapeg dresden (C-137/18, nezveřejněné, EU:C:2020:84), výslovně ponechána otevřená, takže žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je nezbytná.

20 Předkládající soud uvádí, že i když již Soudní dvůr konstatoval, že článek 15 směrnice 2006/123 má přímý účinek a že se použije i na čistě vnitrostátní situace, přetrvávají pochybnosti ohledně otázky, zda má článek 15 směrnice 2006/123 přímý účinek v rámci sporu probíhajícího výlučně mezi jednotlivci. V tomto ohledu uvedený soud cituje judikaturu Soudního dvora, podle níž se ustanovení směrnice nelze dovolávat mezi jednotlivci ani v případě, že členské státy, jako je v tomto případě Spolková republika Německo, směrnici neprovedly nebo ji provedly nesprávně. Ve věci v původním řízení jsou přitom obě strany sporu právě jednotlivci.

21 Předkládající soud má za to, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že směrnice nemůže zakládat povinnosti jednotlivcům, takže se jí nelze v zásadě dovolávat v rámci sporu probíhajícího výlučně mezi jednotlivci s cílem vyloučit použití právní úpravy členského státu, která je s touto směrnicí v rozporu. Podle předkládajícího soudu nelze rozlišovat podle toho, zda směrnice může jednotlivcům ukládat přímé povinnosti nebo je přímo zbavovat subjektivních práv, která jim přiznává vnitrostátní právo, jako je v projednávané věci zbavení inženýra nebo architekta nároku na minimální částky stanovené vnitrostátním právem. Kromě toho má předkládající soud za to, že věc v původním řízení nepatří mezi výjimečné případy, v nichž Soudní dvůr uznal přímý účinek směrnic v rámci sporů probíhajících výlučně mezi jednotlivci.

22 Předkládající soud má dále za to, že i když se HOAI týká pouze čistě vnitrostátních situací, může být otázka, zda tato právní úprava porušuje článek 49 SFEU, o níž Soudní dvůr nerozhodl, relevantní pro řešení sporu v původním řízení. V tomto ohledu uvedený soud připomíná, že na základě zásady přednosti unijního práva mají ustanovení Smluv a přímo použitelné akty orgánů za následek, že se bez dalšího nepoužijí jakákoli odporující vnitrostátní ustanovení, a to i v rámci sporu probíhajícího výlučně mezi jednotlivci.

23 Za těchto podmínek se Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Vyplývá z unijního práva, zejména z čl. 4 odst. 3 SEU, čl. 288 třetího pododstavce SFEU a čl. 260 odst. 1 SFEU, že čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice [2006/123] má v rámci probíhajícího soudního řízení vedeného mezi jednotlivci takový přímý účinek, že se nadále nepoužije vnitrostátní právní úprava obsažená v § 7 [HOAI], která je v rozporu s touto směrnicí a podle které jsou minimální částky odměn za služby architektů a inženýrů v oblasti plánování a provádění dohledu stanovené [sazebníkem odměn uvedeným v tomto paragrafu] – až na určité výjimky – závazné a ujednání o odměně, která je nižší než uvedené minimální částky, sjednané ve smlouvách s architekty nebo inženýry je neúčinné?

2) V případě záporné odpovědi na první otázku:
   a) Představuje právní úprava závazných minimálních částek odměn za služby architektů a inženýrů v oblasti plánování a provádění dohledu zavedená Spolkovou republikou Německo v § 7 HOAI porušení svobody usazování podle článku 49 SFEU nebo jiných obecných zásad unijního práva?
   b) V případě kladné odpovědi na druhou otázku pod písm. a): Vyplývá z takovéhoto porušení, že vnitrostátní právní úprava závazných minimálních částek (v [projednávaném] případě § 7 HOAI) se v probíhajícím soudním řízení vedeném mezi jednotlivci nadále nepoužije?“

K předběžným otázkám

K první otázce

24 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda musí být unijní právo vykládáno v tom smyslu, že vnitrostátní soud, kterému byl předložen spor probíhající výlučně mezi jednotlivci, je povinen nepoužít vnitrostátní právní úpravu, která v rozporu s čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123 stanoví minimální částky odměn za služby architektů a inženýrů a způsobuje neplatnost smluv odchylujících se od této právní úpravy.

25 Za účelem odpovědi na první otázku je třeba zaprvé připomenout, že zásada přednosti unijního práva zakotvuje nadřazenost unijního práva nad právem členských států a ukládá všem orgánům členského státu povinnost zajišťovat plný účinek norem Evropské unie, přičemž právo členských států nemůže narušovat účinek přiznaný těmto jednotlivým normám na území uvedených států (rozsudek ze dne 24. června 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, body 53 a 54, jakož i citovaná judikatura).

26 Tato zásada v zájmu zajištění účinnosti všech ustanovení unijního práva ukládá vnitrostátním soudům zejména to, aby v co možná největším rozsahu vykládaly své vnitrostátní právo způsobem, který je v souladu s unijním právem, a aby přiznaly jednotlivcům možnost domoci se nápravy, pokud jsou jejich práva dotčena porušením unijního práva přičitatelným členskému státu (rozsudek ze dne 24. června 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, bod 57).

27 Soudní dvůr konkrétně opakovaně rozhodl, že vnitrostátní soud, jemuž byl předložen spor probíhající výlučně mezi jednotlivci, je při použití ustanovení vnitrostátního práva přijatých za účelem provedení povinností stanovených směrnicí povinen přihlédnout k veškerým pravidlům vnitrostátního práva a vyložit je v co možná největším rozsahu ve světle znění, jakož i účelu této směrnice, aby tak mohlo být dosaženo výsledku, který by byl v souladu s cílem sledovaným touto směrnicí (rozsudky ze dne 15. ledna 2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, bod 38 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 4. června 2015, Faber, C-497/13, EU:C:2015:357, bod 33).

28 Zásada konformního výkladu vnitrostátního práva má však určité meze. Povinnost vnitrostátního soudu přihlížet k obsahu směrnice, pokud vykládá a používá relevantní pravidla vnitrostátního práva, je tak omezena obecnými právními zásadami a nemůže sloužit jako základ pro výklad vnitrostátního práva *contra legem* (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 15. ledna 2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, bod 39 a citovaná judikatura, jakož i ze dne 13. prosince 2018, Hein, C-385/17, EU:C:2018:1018, bod 51).

29 Jak bylo uvedeno v bodě 17 tohoto rozsudku, předkládající soud má v projednávaném případě za to, že výklad vnitrostátní právní úpravy dotčené v původním řízení, jak vyplývá z § 7 HOAI, v souladu s požadavky čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123 by byl *contra legem*.

30 Je přitom třeba zadruhé uvést, že v případě, že není možné vyložit vnitrostátní právní úpravu v souladu s požadavky unijního práva, zásada přednosti unijního práva vyžaduje, aby vnitrostátní soud, jež má v rámci svých pravomocí uplatnit ustanovení unijního práva, zajistil plný účinek těchto ustanovení tak, že na základě své vlastní pravomoci podle potřeby upustí od použití jakéhokoli odporujícího ustanovení vnitrostátních právních předpisů, i když je pozdějšího data, aniž musí nejprve žádat o jeho odstranění legislativní cestou nebo jakýmkoliv jiným ústavním postupem či na toto odstranění čekat (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, bod 58 a citovaná judikatura).

31 Je však třeba zohlednit i další základní charakteristiky unijního práva, zejména povahu a právní účinky směrnic (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. června 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, bod 59).

32 Směrnice tak sama o sobě nemůže zakládat jednotlivci povinnosti, a není tudíž možno se jí jako takové vůči němu dovolávat u vnitrostátního soudu. Podle čl. 288 třetího pododstavce SFEU totiž platí, že závaznost směrnice, na které je založena možnost se jí dovolávat, se vztahuje pouze na „každý stát, kterému je určena“, a že Unie má pravomoc stanovovat, obecně a abstraktně, s okamžitým účinkem povinnosti k tíži jednotlivců pouze tam, kde je jí přiznána pravomoc přijímat nařízení. Ustanovení směrnice tedy, byť jasné, přesné a bezpodmínečné, neumožňuje vnitrostátnímu soudu vyloučit použití jeho vnitrostátního práva, které mu odporuje, pokud by tím byla uložena dodatečná povinnost jednotlivci (rozsudek ze dne 24. června 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, body 65 až 67, jakož i citovaná judikatura).

33 Z toho vyplývá, že vnitrostátní soud není povinen pouze na základě unijního práva upustit od použití ustanovení svého vnitrostátního práva, které je v rozporu s ustanovením unijního práva, pokud posledně uvedené ustanovení nemá přímý účinek (rozsudek ze dne 24. června 2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, bod 68), avšak není dotčena možnost tohoto soudu, jakož i jakéhokoli příslušného vnitrostátního správního orgánu, neuplatnit na základě vnitrostátního práva jakékoli ustanovení vnitrostátního práva, které je v rozporu s ustanovením unijního práva a které takový účinek nemá.

34 V projednávaném případě Soudní dvůr již rozhodl, že čl. 15 odst. 1 směrnice 2006/123 může mít přímý účinek, jelikož ve druhé větě tohoto odstavce ukládá členským státům bezpodmínečnou a dostatečně přesnou povinnost přizpůsobit své právní a správní předpisy tak, aby byly slučitelné s podmínkami stanovenými v jeho třetím odstavci (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 30. ledna 2018, X a Visser, C-360/15 a C-31/16, EU:C:2018:44, bod 130).

35 Toto ustanovení je však v projednávaném případě jako takové uplatňováno ve sporu mezi jednotlivci s cílem vyloučit použití vnitrostátní právní úpravy, která je s ním v rozporu.

36 Pokud by se přitom čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123 použil v rámci sporu v původním řízení, byl by MN podle tohoto ustanovení zbaven práva založeného na § 7 HOAI vymáhat částky v něm uvedené a byl by tedy povinen akceptovat částku stanovenou v dohodě dotčené v původním řízení. Judikatura připomenutá v bodech 32 a 33 tohoto rozsudku nicméně vylučuje možnost přiznat tomuto ustanovení takový účinek pouze na základě unijního práva.

37 Předkládající soud tedy není povinen pouze na základě tohoto práva upustit od použití § 7 HOAI, i když je tento článek v rozporu s čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123.

38 Tyto úvahy nemohou být zpochybněny rozsudkem ze dne 4. července 2019, Komise v. Německo (C-377/17, EU:C:2019:562), kterým Soudní dvůr rozhodl, že Spolková republika Německo tím, že zachovala závazné sazby za plánovací služby architektů a inženýrů, nesplnila své povinnosti podle čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123.

39 Článek 260 odst. 1 SFEU sice stanoví, že shledá-li Soudní dvůr, že členský stát nesplnil povinnost, která pro něj vyplývá ze Smluv, je tento členský stát povinen přijmout opatření, která vyplývají z rozsudku Soudního dvora. Mimoto z ustálené judikatury vyplývá, že příslušné vnitrostátní soudy a správní orgány jsou povinny přijmout veškerá opatření, aby usnadnily dosažení plného účinku unijního práva, a tedy případně nepoužít vnitrostátní ustanovení, které je v rozporu s unijním právem (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 13. července 1972, Komise v. Itálie, 48/71, EU:C:1972:65, bod 7, a ze dne 16. prosince 2010, Seydaland Vereinigte Agrarbetriebe, C-239/09, EU:C:2010:778, body 52 a 53, jakož i citovaná judikatura).

40 Soudní dvůr však již rozhodl, že hlavním účelem rozsudků podle článků 258 až 260 SFEU je vymezit povinnosti členských států v případě porušení jejich povinností, a nikoli přiznat práva jednotlivcům, přičemž se má za to, že tato práva nevyplývají z uvedených rozsudků, ale ze samotných ustanovení unijního práva (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. prosince 1982, Waterkeyn a další, 314/81 až 316/81 a 83/82, EU:C:1982:430, body 15 a 16). Z toho vyplývá, že příslušné vnitrostátní soudy a správní orgány nejsou v rámci sporu mezi jednotlivci povinny pouze na základě takových rozsudků upustit od použití vnitrostátní právní úpravy, která je v rozporu s ustanovením směrnice.

41 Zatřetí je však třeba připomenout, že účastník řízení poškozený nesouladem vnitrostátního práva s unijním právem by se mohl dovolávat judikatury vzešlé z rozsudku ze dne 19. listopadu 1991, Francovich a další (C-6/90 a C-9/90, EU:C:1991:428), aby případně dosáhl náhrady utrpěné škody (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. ledna 2014, Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, bod 50 a citovaná judikatura).

42 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury platí, že systému smluv, na kterých je Unie založena, je vlastní zásada odpovědnosti státu za újmu způsobenou jednotlivcům v důsledku porušení unijního práva, které mu lze přičíst (rozsudek ze dne 4. října 2018, Kantarev, C-571/16, EU:C:2018:807, bod 92 a citovaná judikatura).

43 Každému členskému státu proto přísluší zajistit, aby jednotlivci obdrželi náhradu újmy jim způsobené nedodržením unijního práva, a to bez ohledu na to, který orgán veřejné moci se tohoto porušení dopustil, a bez ohledu na to, který orgán veřejné moci má podle práva dotyčného členského státu povinnost tuto újmu v zásadě nahradit (rozsudek ze dne 4. října 2018, Kantarev, C-571/16, EU:C:2018:807, bod 93 a citovaná judikatura).

44 Soudní dvůr dále stran podmínek vzniku odpovědnosti státu za újmy způsobené jednotlivcům v důsledku porušení unijního práva, které mu lze přičíst, opakovaně rozhodl, že poškození jednotlivci mají nárok na náhradu újmy, jsou-li splněny tři podmínky, a sice zaprvé porušené pravidlo unijního práva jim přiznává práva, zadruhé porušení tohoto pravidla je dostatečně závažné a zatřetí existuje přímá příčinná souvislost mezi tímto porušením a újmou, kterou tito jednotlivci utrpěli (rozsudek ze dne 4. října 2018, Kantarev, C-571/16, EU:C:2018:807, bod 94 a citovaná judikatura).

45 Z ustálené judikatury dále vyplývá, že tyto podmínky umožňující určit odpovědnost členských států za újmu způsobenou jednotlivcům porušením unijního práva musí být vnitrostátními soudy v zásadě uplatňovány v souladu s pokyny poskytnutými Soudním dvorem pro jejich uplatňování (rozsudek ze dne 4. října 2018, Kantarev, C-571/16, EU:C:2018:807, bod 95 a citovaná judikatura).

46 V projednávaném případě je třeba připomenout, že Soudní dvůr již rozhodl, že Spolková republika Německo tím, že zachovala závazné sazby za plánovací služby architektů a inženýrů stanovené v § 7 HOAI, nesplnila své povinnosti podle čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 4. července 2019, Komise v. Německo, C-377/17, EU:C:2019:562), a že toto ustanovení brání takové vnitrostátní právní úpravě, která zakazuje, aby v dohodách uzavřených s architekty nebo inženýry byly sjednány sazby nižší než minimální částky stanovené podle těchto sazeb (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 6. února 2020, hapeg dresden, C-137/18, nezveřejněné, EU:C:2020:84, bod 21).

47 Z ustálené judikatury Soudního dvora přitom vyplývá, že porušení unijního práva je zjevně dostatečně závažné, pokud nadále trvá navzdory rozsudku, kterým bylo určeno vytýkané nesplnění povinnosti, rozsudku v řízení o předběžné otázce nebo navzdory ustálené judikatuře Soudního dvora v této záležitosti, z nichž vyplývá protiprávnost dotčeného jednání (rozsudky ze dne 5. března 1996, Brasserie du pêcheur a Factortame, C-46/93 a C-48/93, EU:C:1996:79, bod 57, jakož i ze dne 30. května 2017, Safa Nicu Sepahan v. Rada, C-45/15 P, EU:C:2017:402, bod 31).

48 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že unijní právo musí být vykládáno v tom smyslu, že vnitrostátní soud, kterému byl předložen spor probíhající výlučně mezi jednotlivci, není povinen pouze na základě uvedeného práva upustit od použití vnitrostátní právní úpravy, která v rozporu s čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice 2006/123 stanoví minimální částky odměn za služby architektů a inženýrů a způsobuje neplatnost dohod, které se od této právní úpravy odchylují, avšak není dotčena ani možnost tohoto soudu vyloučit použití uvedené právní úpravy na základě vnitrostátního práva v rámci takového sporu ani právo účastníka řízení, který je poškozen nesouladem vnitrostátního práva s unijním právem, požadovat náhradu škody, která mu v důsledku toho vznikla.

K druhé otázce

49 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 49 SFEU vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví minimální částky za služby architektů a inženýrů a způsobuje neplatnost dohod, které se od této právní úpravy odchylují.

50 V tomto ohledu je třeba připomenout, že ustanovení Smlouvy o FEU v oblasti svobody usazování, volného pohybu služeb a volného pohybu kapitálu se v zásadě nepoužijí na situaci, jejíž všechny prvky se omezují na území jednoho členského státu (rozsudek ze dne 15. listopadu 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, bod 47 a citovaná judikatura).

51 Jak přitom vyplývá z předkládacího rozhodnutí, spor v původním řízení se vyznačuje tím, že se všechny jeho aspekty omezují na území Spolkové republiky Německo. Nic ve spise, jejž má k dispozici Soudní dvůr, totiž nenasvědčuje tomu, že by byl účastník původního řízení usazen mimo území Spolkové republiky Německo nebo že by služby dotčené v původním řízení byly poskytnuty mimo toto území.

52 V tomto ohledu je třeba uvést, že Soudní dvůr, na který se vnitrostátní soud obrátil v situaci, jejíž všechny prvky se omezují na území jednoho členského státu, nemůže bez jakéhokoli náznaku ze strany tohoto soudu považovat žádost o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se ustanovení Smlouvy o FEU o základních svobodách za nezbytnou pro vyřešení sporu projednávaného uvedeným soudem. Konkrétní skutečnosti, na jejichž základě lze konstatovat vazbu mezi předmětem či okolnostmi sporu, jehož všechny prvky se omezují na území dotyčného členského státu, a články 49, 56 či 63 SFEU, totiž musejí vyplývat z předkládacího rozhodnutí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, bod 54).

53 V takové situaci, o jakou se jedná ve věci v původním řízení, jejíž všechny prvky se omezují na území jednoho členského státu, je tudíž na předkládajícím soudu, aby Soudnímu dvoru v souladu s tím, co vyžaduje článek 94 jednacího řádu Soudního dvora, sdělil, jakou souvislost – kvůli níž je požadovaný výklad v rámci řízení o předběžné otázce nezbytný pro vyřešení sporu, který před ním probíhá – má tento spor i přes svoji čistě vnitrostátní povahu s ustanoveními unijního práva týkajícími se základních svobod (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 15. listopadu 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, bod 55).

54 Vzhledem k tomu, že předkládací rozhodnutí nic takového neuvádí, nelze tuto otázku považovat za přípustnou (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 20. září 2018, Fremoluc, C-343/17, EU:C:2018:754, bod 33; ze dne 14. listopadu 2018, Memoria a Dall'Antonia, C-342/17, EU:C:2018:906, bod 21, jakož i ze dne 24. října 2019, Belgische Staat, C-469/18 a C-470/18, EU:C:2019:895, bod 26).

55 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba mít za to, že druhá otázka je nepřípustná.

K nákladům řízení

56 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Unijní právo musí být vykládáno v tom smyslu, že vnitrostátní soud, kterému byl předložen spor probíhající výlučně mezi jednotlivci, není povinen pouze na základě uvedeného práva upustit od použití vnitrostátní právní úpravy, která v rozporu s čl. 15 odst. 1, odst. 2 písm. g) a odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/123/ES ze dne 12. prosince 2006 o službách na vnitřním trhu stanoví minimální částky odměn za služby architektů a inženýrů a způsobuje neplatnost dohod, které se od této právní úpravy odchylují, avšak není dotčena ani možnost tohoto soudu vyloučit použití uvedené právní úpravy na základě vnitrostátního práva v rámci takového sporu ani právo účastníka řízení, který je poškozen nesouladem vnitrostátního práva s unijním právem, požadovat náhradu škody, která mu v důsledku toho vznikla.

Podpisy.